

ผู้ชนะ 10 คิด

ค้นพบพลังแห่งความคิดที่ซ่อนอยู่ในตัวคุณ
กับชุดหนังสือพัฒนาความคิดที่สมบูรณ์แบบ และขายดีที่สุด

การคิดเชิง มโนทัศน์

CONCEPTUAL THINKING

ขายดี
พิมพ์ครั้งที่ 10

...เมื่อความคิดจับต้องได้ อะไรก็ง่าย...

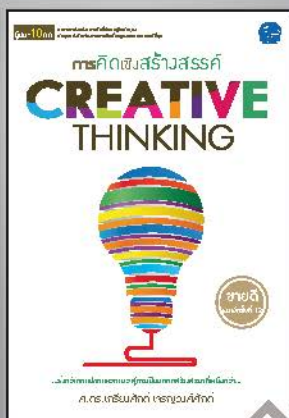
ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

ဆုတောင်း

အိပ်မက်

ถ้าหยุดคิด! อาจหมายถึง คุณกำลังเดินถอยหลัง

ผู้ชนะ 10 คิด

ค้นพบพลังแห่งความคิดที่ชอบอยู่ในตัวคุณ
กับชุดหนังสือพัฒนาความคิดที่สมบูรณ์แบบ และขายดีที่สุด

สายพานนักคิด

การคิดเชิงพากษ์

การคิดกลยุทธ์

การคิดเชิงสร้างสรรค์

การคิดเชิงไบโทคีย์

การคิดเชิงประยุกต์

การคิดเชิงเปรียบเทียบ

การคิดเชิงวิเคราะห์

การคิดเชิงสังเคราะห์

การคิดเชิงอนาคต

การคิดเชิงบูรณาการ

แหล่งแห่งปัญญาล้ำค่าที่หาได้ในตัวคุณเอง

กล้าคิด กล้าสงสัย กล้าท้าทาย เพื่อพิชิตข้อเท็จจริง

สร้างความเป็นต่อด้วยชั้นเชิงความคิด

ยิ่งกว่าการคิดแปลกแหวกแนว สู่การเป็นนักคิดสร้างสรรค์ที่เหนือกว่า

เมื่อความคิดจับต้องได้ อะไรก็ง่าย

เคล็ดลับการปรับความคิดให้กับชีวิตและสถานการณ์

รู้หลักคิดเทียบ ได้เปรียบทุกสถานการณ์

ตีให้แตก แยกแยะถึงแก่น

พลาญภาพแห่งการผสานความคิด

เริ่มจากอดีต เข้าใจปัจจุบัน รู้ทันอนาคต

มองรอบทิศ คิดรอบด้าน

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

โดย บริษัท ชัคเซส พับลิชชิง จำกัด

ห้ามลอกเลียนแบบ หรือดัดแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของ
หนังสือเล่มนี้ รวมทั้งการจัดเก็บ ถ่ายทอด สแกน
บันทึก ถ่ายภาพ ไม่ว่าในรูปแบบหรือวิธีการใดๆ
ในกระบวนการอิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ได้รับอนุญาต
เป็นลายลักษณ์อักษรจากทางเจ้าของสิทธิ
ยกเว้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ เท่านั้น

 095-714-8737

ช่องทางการติดต่อ

 @Successpublisher

 Successpublisher

 www.successpublisher.com

การคิดเชิงมโนทัศน์

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

พิมพ์ครั้งที่ 1	ตุลาคม ปี 2545	พิมพ์ครั้งที่ 2	มกราคม ปี 2546
พิมพ์ครั้งที่ 3	มกราคม ปี 2546	พิมพ์ครั้งที่ 4	มกราคม ปี 2546
พิมพ์ครั้งที่ 5	มกราคม ปี 2546	พิมพ์ครั้งที่ 6	มกราคม ปี 2546
พิมพ์ครั้งที่ 7	ตุลาคม ปี 2549	พิมพ์ครั้งที่ 8	ตุลาคม ปี 2555
พิมพ์ครั้งที่ 9	มิถุนายน ปี 2561	พิมพ์ครั้งที่ 10	พฤษภาคม ปี 2563

สงวนลิขสิทธิ์ © ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2558

ห้ามคัดลอก ถ่ายเอกสาร หรือพิมพ์ หรือนำไปเก็บในระบบที่สามารถถ่ายเทข้อมูลได้
ไม่ว่าบางส่วนหรือทั้งหมดของหนังสือนี้ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากบริษัท ชัคเชส พับลิชชิง จำกัด

จัดพิมพ์โดยและจัดจำหน่ายโดย

บริษัท ชัคเชส พับลิชชิง จำกัด

87/110 ซ. สุขุมวิท 63 (เอกมัย) แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา
กรุงเทพฯ 10110 โทร 095-7148-737

Successpublisher

@Successpublisher

สำหรับห้องสมุด

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.

การคิดเชิงมโนทัศน์ -- พิมพ์ครั้งที่ 10.-- กรุงเทพฯ : ชัคเชส, 2563.

177 หน้า.-- (คิด 4 ทิศ).

1. ความคิดและการคิด. I. ชื่อเรื่อง.

153.42

ISBN 978-616-8198-40-7

QR Code Scan

ต้องการหนังสือเล่มนี้จำนวนมาก

ขอทราบรายละเอียด ติดต่อฝ่ายการตลาด

บริษัท ชัคเชส พับลิชชิง จำกัด

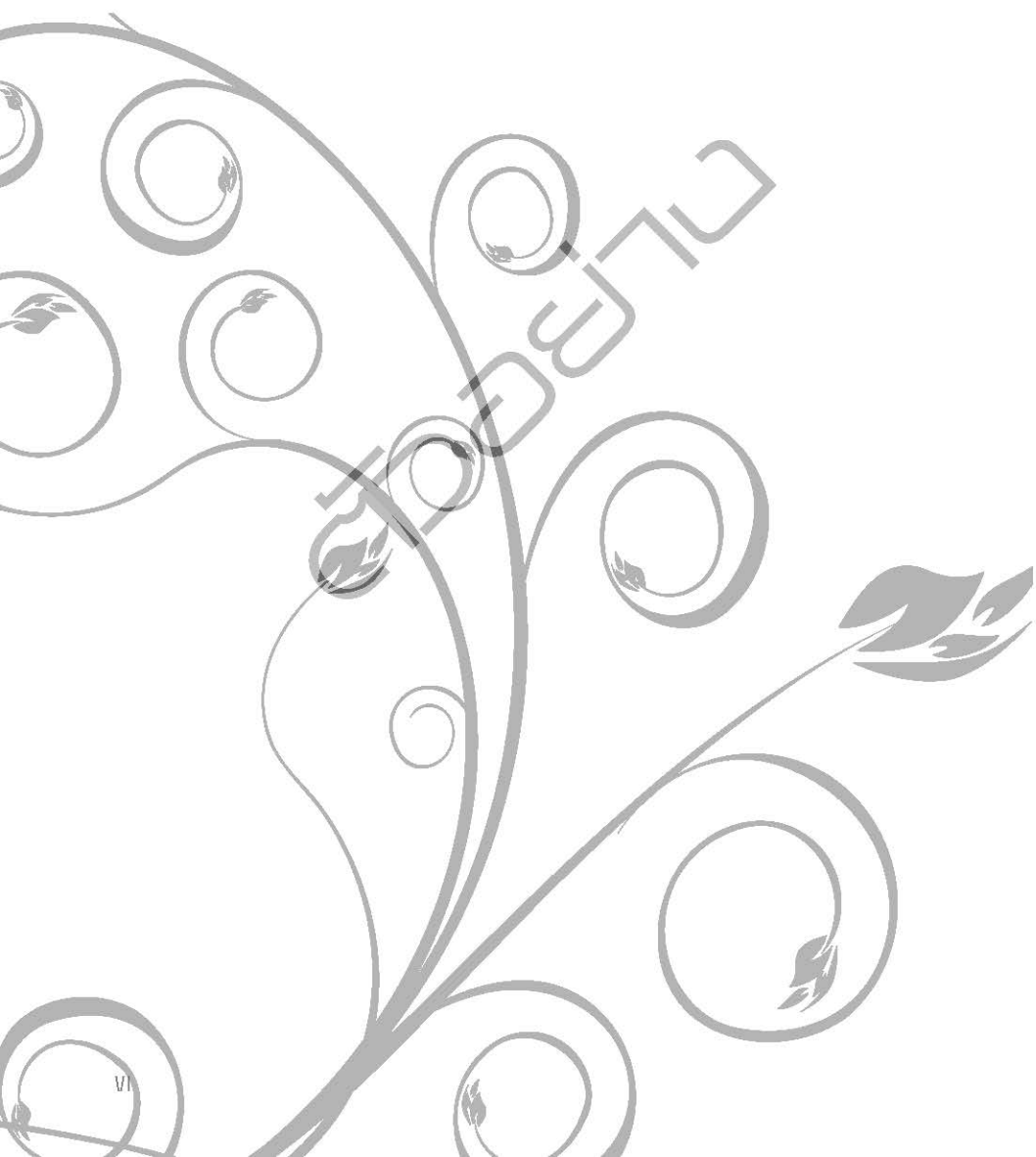
โทร 095-7148-737 Line: @successpublisher

ขอขอบคุณ font.com แอปเพื่อฟอนต์สวยๆ ในเล่มนี้

คำนิยมโดย

ฯพณฯ จาตุรนต์ ฉายแสง	VII
ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล	IX
ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์	X
คุณประพัฒน์ โปธิ์วรคุณ	XII
คำนำ	XIV
บทที่ 1 ความหมายของมโนทัศน์	1
บทที่ 2 สมองสร้างมโนทัศน์ได้อย่างไร?	9
บทที่ 3 มโนทัศน์มีลักษณะอย่างไร ?	29
บทที่ 4 มโนทัศน์ทำหน้าที่อะไร ?	53
บทที่ 5 ความหมายของการคิดเชิงมโนทัศน์	63
บทที่ 6 เหตุใดจึงต้องคิดเชิงมโนทัศน์ ?	71
บทที่ 7 ปฏิบัติการหา “แก่น”	85
บทที่ 8 ปฏิบัติการตีความเชื่อมโยงมโนทัศน์	105
บทที่ 9 ปฏิบัติการ “ฝน” เล่นสัมพันธ์	131
บทที่ 10 ปฏิบัติการ “ใช้” มโนทัศน์	165
บทที่ 11 การพัฒนานิสัยนักคิดเชิงมโนทัศน์	179
บทส่งท้าย	189
บรรณานุกรม	192

คำนิยมโดย

ฯพณฯ จาตุรนต์ ฉายแสง

อดีตรองนายกรัฐมนตรี

อาจารย์เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ขอให้ผมเขียนคำนิยมหนังสือ **การคิดเชิงมโนทัศน์** พร้อมทั้งกรุณาส่งต้นฉบับให้ผมได้อ่าน ผมตอบรับด้วยความยินดี เพราะผมเชื่อเสมอว่า การอ่านหนังสือดี ๆ จะกระตุ้นให้เกิดความคิดอ่าน ตลอดจนเกิดข้อถกเถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้างต่อไป นอกจากผู้อ่านจะได้รับประโยชน์แล้ว สังคมโดยรวมก็จะพลอยได้รับประโยชน์ไปด้วย และผมคิดว่าหนังสือเล่มนี้ จะได้รับความสนใจไม่น้อย เพราะเนื้อหาของหนังสือ **การคิดเชิงมโนทัศน์** เล่มนี้มีคุณค่าในตัวของมันเอง

ประเด็นที่ผมอยากจะกล่าวถึงมากที่สุดเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ คือ เนื้อหาเหมาะกับบุคคลหลายเพศ หลายวัย หลายสาขาอาชีพ หากได้อ่านได้ศึกษาทำความเข้าใจ แม้ว่าจะเน้นในทางวิชาการมากพอสมควร แต่ก็ทำความเข้าใจได้ไม่ยาก เนื่องจากใช้ภาษาง่าย ๆ หยิบยกอุปสรรคมาอธิบาย ผสมผสานกับการนำเสนอวิธีคิดและมุมมองในเรื่องต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ที่สำคัญคือ หนังสือ**การคิดเชิงมโนทัศน์** ได้ขยายพรมแดนแห่งความรู้ทางด้านระบบวิธีคิดให้กว้างขวางออกไป ทำให้เรามีองค์ความรู้ในเรื่องเครื่องมือและวิธีการวิเคราะห์ปัญหาที่หลากหลายยิ่งขึ้น อันจะทำให้เราเกิดมุมมองและเข้าถึงปัญหาในมิติต่าง ๆ อย่างครบถ้วนมากขึ้นด้วย

ข้อถกเถียงเรื่องการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันเกิดจากที่ผ่านมามีการศึกษาไทยไม่สามารถสร้างคนที่ดีเป็น คิดอย่างเป็นระบบ หรือมีระบบวิธีคิดที่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือความคิดเห็นที่แตกต่างอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ การคิดค้นระบบหรือเครื่องมือวิเคราะห์ปัญหาในแบบของอาจารย์เกรียงศักดิ์จึงถือเป็นการเปิดมิติใหม่สำหรับคนไทยและสังคมไทย ที่อยู่ในระยะการเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในอีกแง่มุมหนึ่งที่น่าสนใจและน่าติดตามยิ่ง

ผมขอแสดงความชื่นชมต่อผู้เขียนซึ่งมุ่งมั่นในการสร้างผลงานอันเป็นประโยชน์เล่มนี้และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมสมตามเจตนารมณ์ของผู้เขียนในขนาดที่ข้างหน้าต่อไป

จตุรนต์ ฉายแสง

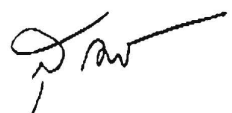
คำนิยมโดย

ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล

เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เป็นผู้นำวิธีการคิดที่แปลกใหม่และแหวกแนว จึงทำให้หนังสือของท่านน่าสนใจและเป็นหนังสือแนวใหม่ที่คนไทยยังไม่ค่อยคุ้นเคยนัก แต่เมื่อได้อ่านแล้วจะทำให้ผู้อ่านมีวิธีการคิดแบบริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีในคนไทยส่วนใหญ่ และ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับคนไทยยุคใหม่

หนังสือเล่มนี้ได้แนะวิธีการกระตุ้นให้เกิดแนวคิด แนวทางมองโลกที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งผู้อ่านสามารถนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานได้เป็นอย่างดี

นายสุเมธ ตันติเวชกุล

คำนิยมโดย

ดร. กิตติพงษ์ กิตยารักษ์

ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ เป็นนักคิด นักเขียน นักวิชาการ ที่มีชื่อเสียง และเป็นผู้นำทางความคิดที่เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยท่านหนึ่ง จุดเด่นที่สำคัญของ ดร. เกรียงศักดิ์ คือความสามารถในการถ่ายทอดความคิดผ่านทางงานเขียนที่มีความคมชัดและกระชับ มีรูปแบบการนำเสนอที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ สามารถทำให้เรื่องยากหรือประเด็นที่ซับซ้อนกลายเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ง่าย ผลงานของ ดร. เกรียงศักดิ์ ที่ผ่านมามีมากมาย ครอบคลุมทั้งที่เป็นการให้ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และในหัวข้อเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะเพื่อการพัฒนาตนเองและคุณภาพชีวิต ซึ่งทุกเรื่องมีรูปแบบที่มีสาระลึกซึ้งแต่เข้าใจง่าย มุ่งสื่อสารกับประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้เกิดคุณูปการอย่างสำคัญต่อสังคมไทย ซึ่งมีความจำเป็นต้องสร้างความรู้อย่างเร่งด่วนให้กับคนในสังคมเพื่อให้เป็นสังคมแห่งความรู้อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน

ด้วยเหตุนี้การที่ ดร.เกรียงศักดิ์ ได้เขียนหนังสือ “การคิดเชิงมนิทัศน์” ขึ้น ซึ่งเป็นเล่มหนึ่งในหนังสือเกี่ยวกับการคิดชุด “ผู้ชนะ 10 คิด” จึงเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นการถ่ายทอด “วิธีคิด” ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญที่ ดร.เกรียงศักดิ์ มีความโดดเด่นเป็นอย่างยิ่ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสอนเคล็ดลับถึงวิธีการในการคิดที่แจ่มชัด และเป็นระบบให้กับผู้อ่าน นับได้ว่าเป็นการให้ “เครื่องมือ” อันทรงคุณค่าอย่างยิ่งที่ผู้อ่าน

สามารถนำไปใช้ในชีวิต ทั้งการศึกษา เรียนรู้และการแก้ปัญหาทุกอย่างใน
อนาคต

ผมเชื่อมั่นว่า หนังสือ “การคิดเชิงมโนทัศน์” ที่ ดร. เกรียงศักดิ์ใช้
ความอุตสาหะเรียบเรียงขึ้น จะประสบความสำเร็จอย่างสูงเช่นเดียวกับงาน
เขียนอันทรงคุณภาพของ ดร. เกรียงศักดิ์เล่มอื่น ๆ และอยากให้คนไทย
ทุกคนได้อ่านหนังสือเล่มนี้ และเล่มอื่น ๆ ในชุด “ผู้ชนะ 10 คิด” เพื่อที่
คนไทยจะ “คิดเป็น คิดเก่ง และคิดดี” อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการ
พัฒนาอย่างยั่งยืนของสังคมไทยอันเป็นที่รักของเราต่อไป

ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์

คำนิยมโดย

ประพัฒน์ โพธิ์วรกุล

นายกสมาคมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
และอดีตประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ผมได้รู้จักกับ ศาสตราจารย์ ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ มาหลายปี ได้ร่วมงานกันหลายครั้ง รวมทั้งที่สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ที่ผมเป็นประธานสภาอยู่ด้วย นอกจากนี้ผมยังได้ติดตามผลงานของท่านอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือหลาย ๆ เล่มที่ท่านได้เขียนขึ้น ผมได้พบว่า ท่านเป็นนักวิชาการที่มีความสามารถ แนวความคิดที่ท่านนำเสนอสะท้อนถึงภูมิความรู้ที่กว้างขวาง และวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า ผลงานของท่านมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นพื้นฐานอยู่เสมอ ผมเห็นว่าท่านเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของสังคมไทยท่านหนึ่ง

“การคิด” นับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของมนุษย์ เราคิดเช่นไร จะสะท้อนออกมาเช่นนั้นในชีวิตเรา ศ.ดร. เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้เขียนหนังสือชุด “ผู้ชนะ 10 คิด” ขึ้นมา เพื่อช่วยผู้คนในสังคมไทยคิดเป็น ให้เข้าใจวิธีการคิดในแต่ละมิติ ซึ่งนับเป็นหนังสือชุดที่คนไทยทุกคนควรอ่านเป็นอย่างยิ่ง

“การคิดเชิงมโนทัศน์” (Conceptual Thinking) นับเป็น ปัจจัยพื้นฐานในการคิด และเป็นปัจจัยสำคัญที่เราต้องใช้อยู่เป็นประจำในทุกย่างก้าวของชีวิต แต่ผมยังไม่เคยเห็นหนังสือเล่มใดที่ กล่าวถึงเรื่องการคิดเชิงมโนทัศน์โดยตรงเช่นนี้มาก่อน แม้จะมีหนังสือที่กล่าวถึงการคิดอยู่มากพอสมควร การมีความเข้าใจเรื่องการคิดเชิงมโนทัศน์ จะช่วยให้เราสามารถ

พัฒนาศักยภาพทางการคิดได้อย่างมาก และนับได้ว่าการคิดเชิงมโนทัศน์ เป็นรากฐานสำคัญของการคิดในมิติอื่น ๆ ด้วย

ดังนั้น หนังสือการคิดเชิงมโนทัศน์จึงมีทั้งความใหม่ ความน่าสนใจ และมีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการคิดของเรา ผู้ที่ได้อ่านและนำไปใช้ประโยชน์ ย่อมได้รับคุณูปการอย่างมาก ผมขอแนะนำให้ผู้บริหารทุกคนได้อ่านหนังสือการคิดเชิงมโนทัศน์นี้ และเล่มอื่นในชุดผู้ชนะ 10 คิด ด้วย และจะเป็นการดีหากท่านนำไปไว้ที่ห้องสมุดขององค์กร เพื่อสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกระดับได้ศึกษา นับเป็นการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานที่ดีมาก และหวังว่า ศ.ดร. เกรียงศักดิ์ จะเขียนหนังสือดี ๆ เช่นนี้ออกมาอีก เพื่อสังคมไทยเรา จะก้าวเข้าสู่สังคมแห่งข้อมูลข่าวสารด้วยความพร้อมทางสติปัญญา

ประพัฒน์ โพธิ์วรคุณ

คำนำ

“มโนทัศน์คืออะไร ?” “การคิดเชิงมโนทัศน์เป็นอย่างไร ?” สองคำถามนี้.. นับเป็นคำถามที่มีคนถามผมบ่อยมาก มากกว่าการคิดในมิติอื่น ๆ ที่ผมนำเสนอ

ท่านผู้อ่านก็อาจเป็นคนหนึ่งที่กำลังมีคำถามนี้อยู่ในใจ...

คำตอบทั้งหมดอยู่ภายในหนังสือเล่มนี้แล้วอย่างละเอียด ในที่นี้ผมขอกล่าวถึงแรงบันดาลใจในการทำหนังสือเล่มนี้ พร้อมคำตอบสั้น ๆ สำหรับคำถามที่มีอยู่ในใจท่าน บวกให้อีกหนึ่งคำถามนั่นคือ “เหตุใดท่านจึงจำเป็นต้องอ่านหนังสือเล่มนี้ ?”

มโนทัศน์ เป็นความคิดรวบยอดที่เรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เมื่อเราพูดถึงมโนทัศน์ที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ เราอาจใช้คำแทนว่า แนวคิด, ความคิด, ความคิดเห็น, ความคิดรวบยอด หรืออาจใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า *คอนเซปต์ (concept)* มโนทัศน์มีส่วนสำคัญในการปรุงแต่งชีวิตของแต่ละคน ให้แตกต่างกันไปตามวิถีทางของตน แต่ละคนจะมีมโนทัศน์ในแต่ละเรื่องอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการก่อร่างมโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว

มโนทัศน์ในแต่ละเรื่องของเรามีความจำกัด อาจจะจำกัดด้วยประสบการณ์ ความรู้ และบริบทแวดล้อมที่แตกต่างกัน ด้วยเหตุนี้ เมื่อเราไปพบมโนทัศน์ในบางเรื่องของคนอื่น ทำให้บางครั้งเราไม่สามารถตีความมโนทัศน์ที่แตกต่างได้ หรืออาจทำให้เราวิจฉัย ตัดสิน หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างผิดพลาด จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราต้องเรียนรู้วิธีคิดเชิงมโนทัศน์

หนังสือ “การคิดเชิงมโนทัศน์” เล่มนี้ เป็นหนึ่งในหนังสือชุด “ผู้ชนะ 10 คิด” มุ่งหมายเพื่อให้ทุกคนมีความสามารถในการประสานข้อมูลทั้งหมด ที่มีอยู่เกี่ยวกับเรื่องหนึ่งเรื่องใดได้อย่างไม่ขัดแย้ง เพื่อสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องนั้น อันจะช่วยชะลอการตัดสินใจผิดพลาดอันตามกรอบมโนทัศน์ของเรา ซึ่งถูกจำกัดด้วยกรอบข้างแห่งประสบการณ์ ช่วยให้เรารู้จักแยกแยะหรือคัด “แก่น” ออกจาก “กระพี้” หรือองค์ประกอบที่ไม่ใช่สาระสำคัญของสิ่งนั้นได้

เนื้อหาภายในเล่มจะนำท่านเข้าสู่มิติความเข้าใจมโนทัศน์ เข้าใจการคิดเชิงมโนทัศน์ และปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะ ให้สามารถคิดเชิงมโนทัศน์ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งพัฒนานิสัยให้เป็นนักคิดเชิงมโนทัศน์ในวิถีชีวิตประจำวัน

ด้วยความปรารถนาเป็นอย่างยิ่งว่า การพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงมโนทัศน์ นอกจากจะช่วยให้สามารถเข้าใจมโนทัศน์ของสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็วและถูกต้องแล้ว ยังช่วยเพิ่มมโนทัศน์ในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ในความทรงจำของเรา อันจะช่วยให้มีข้อสมมติที่สมเหตุสมผล สามารถนำไปใช้ทำความเข้าใจโลกรอบตัวได้อย่างรวดเร็ว และช่วยให้ตีความวินิจฉัยสิ่งที่รับรู้ได้อย่างถูกต้องสมเหตุสมผลมากยิ่งขึ้น

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

CONCEPTUAL
THINKING

01

ความหมายของ
มโนทัศน์

ความหมาย

มนโหทัศน์ หมายถึง ภาพในความคิดที่เปรียบ เสมือน “ภาพตัวแทน” หมวดหมู่ของวัตถุ สิ่งของ แนวคิด หรือปรากฏการณ์ ซึ่งมีลักษณะทั่ว ๆ ไปคล้ายกัน (Medin, 1989)

สมองสร้างมนโหทัศน์ด้วยการจัดหมวดหมู่ของสิ่งที่มีลักษณะทั่วไปคล้ายกันรวมเข้าไว้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน และเก็บไว้ในความทรงจำระยะยาวในลักษณะความคิดรวบยอดหรือความรู้สึกรูปภาพ ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความเข้าใจ โดยความคิดในแต่ละหมวดหมู่ เรียกว่า มโนทัศน์

หนึ่งมนโหทัศน์ จึงหมายถึง

หมวดหมู่ของวัตถุ เหตุการณ์ คน หรือแนวความคิด ที่มีองค์ประกอบพื้นฐานใกล้เคียงกันหมวดหมู่หนึ่ง แต่ละสิ่งในหมวดหมู่นั้นอาจมีความแตกต่าง หลากหลาย แต่มีลักษณะร่วมกันมากเพียงพอที่จะบอกได้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร ซึ่งแต่ละมนโหทัศน์มักแทนด้วยคำพูดที่เข้าใจร่วมกันของคนในสังคม เช่น เมื่อพูดว่า ต้นไม้ จะมีความหมายของต้นไม้ในความคิดของเราทันที ทำให้เราเข้าใจว่า หมายถึงอะไร เป็นต้น

เช่นเดียวกับความหมายในทางปรัชญา ให้ความหมายมโนทัศน์ไว้ว่า หมายถึง ภาพที่เกิดในใจซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งต่าง ๆ กัน แต่มีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน เช่น แมว เป็นมโนทัศน์ทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมด ถึงแม้แมวแต่ละตัวอาจจะไม่เหมือนกัน หรือ ดำ เป็นมโนทัศน์ของสีดำ หรือความดำทั่วไปไม่ว่าจะปรากฏเป็นคุณลักษณะของสิ่งใดในโอกาสไหน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540)

มโนทัศน์ ในที่นี้มีความหมายเดียวกับคำว่า คอนเซปต์ (concept) ในภาษาอังกฤษ มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า conceptus หรือ concipere (conceive) หมายถึง การคิดถึงหรือจินตนาการถึงบางสิ่ง : การเกิดแนวคิดหรือเกิดความเข้าใจต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ในความคิดของเรา

เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย ในทางปรัชญาอาจใช้คำว่า สังกัป หรือ มโนภาพ ส่วนในแวดวงอื่น เช่น แดววงวิชาการ การดำเนินธุรกิจ การสื่อสารมวลชน และการสื่อสารในระดับปัจเจกชนทั่ว ๆ ไป อาจใช้คำว่า แนวคิด, ความคิด, ความคิดเห็น, ความคิดรวบยอด หรืออาจใช้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า คอนเซปต์ แทนคำว่ามโนทัศน์ เช่น “แนวคิดเรื่องการศึกษาที่让孩子เป็นศูนย์กลาง (child-centered) นับเป็นแนวคิดใหม่ที่นำมาใช้ในสังคมไทย” “คอนเซปต์ของภาพยนตร์โฆษณาชิ้นนี้ คือ สินค้าที่สะท้อนคุณค่าภูมิปัญญาไทย” เป็นต้น

ความแตกต่างระหว่าง....

มโนทัศน์ (concept) กับ การจินตนาการ (imagination)

มโนทัศน์แตกต่างจากจินตนาการ

มโนทัศน์จะเกิดขึ้นเมื่อเราเข้าใจว่าอะไรเป็นอะไร

เป็นความเข้าใจเฉย ๆ

ไม่มีภาพที่ชัดเจนหรือเฉพาะเจาะจงให้เห็น

อาจเห็นเป็นเพียงเค้าร่าง ๆ ของสิ่งนั้น

แต่จะเข้าใจว่าหมายถึงอะไร

เมื่อพูดถึง “คน” เราจะเข้าใจว่าหมายถึงอะไร หรือเมื่อเห็นภาพนี้ เราจะเข้าใจได้ทันทีว่าเป็นผู้หญิง (คงไม่จำเป็นต้องคิดถึงผู้หญิงที่เราจักกันใดคนหนึ่ง

หรือเมื่อพูดถึงเรื่องทั่ว ๆ ไปอื่น ๆ ที่เราสื่อสารกัน เช่น โรงเรียน เราจะเข้าใจว่าหมายถึงอะไร และแยกแยะความแตกต่างจากสิ่งอื่นได้ เข้าใจว่าแตกต่างจากโรงพยาบาล โรงภาพยนตร์อย่างไร โดยที่ไม่จำเป็นต้องเห็นภาพเฉพาะเจาะจงว่าเป็นโรงเรียนใด เพราะมโนทัศน์เป็นความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งในภาพรวม

ในขณะที่การจินตนาการ (imagination) เป็นการคิดถึงสิ่งบางสิ่งทีเฉพาะเจาะจง ไม่ได้เป็นภาพตัวแทนของหมวดหมู่ นั่นทั้งหมด ยกตัวอย่างเช่น เมื่อพูดถึง “คนต่างชาติ” แล้วเรานึกถึงแต่หน้าของ “นายแอนดรูว์” เพื่อนบ้านของเรา ภาพที่เกิดขึ้นในใจเช่นนี้ไม่ใช่ มโนทัศน์ เป็นเพียงการจินตนาการที่วนระลึกถึงคนนี้เพราะเขาเป็น ชาวต่างชาติคนหนึ่ง ไม่ได้

เป็นภาพรวม ๆ ของชาวต่างชาติทั้งหมด แต่หากเป็นมโนทัศน์ของชาวต่างชาติ ในความคิดเรา เราอาจจะไม่เห็นภาพอะไรเลย แต่พอจะเข้าใจว่าคนต่างชาติไม่ใช่คนไทย

การจินตนาการจึงเป็นเหมือนการวาดภาพบางอย่างในความคิด อาจเป็นการระลึกถึงหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในบางเรื่องโดยเฉพาะเจาะจง แต่ไม่ได้สะท้อนความเป็นตัวแทนของหมวดหมู่นั้นทั้งหมด ซึ่งมโนทัศน์จะทำหน้าที่นี้ เมื่อประสาธน์สัมผัสรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่เข้ามาในความคิดและเราเข้าใจว่าสิ่งนั้นหมายความว่าอะไร โดยไม่จำเป็นต้องมีภาพของสิ่งนั้นที่เฉพาะเจาะจง

มโนทัศน์ (concept) กับ นิยาม (definition)

มโนทัศน์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุสิ่งของ คน สัตว์ กฎเกณฑ์ หลักการหรือแนวคิดใด ๆ ก็ตาม มักจะถูกแทนที่ด้วย “คำ” หรือ “ข้อความ” ตามบริบททางภาษาที่คนในสังคมนั้นสามารถเข้าใจร่วมกันได้ เช่น เมื่อพูดถึงคำว่า “เสือ” เราจะนึกภาพออกทันทีว่ามัน มีลักษณะอย่างไร

เสือ คือ คำที่เป็น “ตัวแทน” มโนทัศน์ของสัตว์ป่าชนิดหนึ่ง ที่ดุร้าย มีหน้าตาคล้ายแมว แต่ตัวใหญ่กว่า กินเนื้อสัตว์เป็นอาหาร และลักษณะสำคัญอื่นๆ การแทนที่ด้วยคำจะช่วยให้การสื่อสารระหว่างกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการเสียเวลาในการอธิบายรายละเอียดมโนทัศน์ของสิ่งที่เราต้องการสื่อสารลงได้

มนทัศน์ที่ถูกแทนที่ด้วย “คำ” จะมีปัญหาในการนำมาใช้ หากเราไม่เข้าใจมนทัศน์ที่อยู่เบื้องหลังคำนั้น หรือเข้าใจผิด หรือเข้าใจอย่างไม่ครบถ้วน อันเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิดในการสื่อสารระหว่างกัน เช่น มโนทัศน์ใหม่ ๆ ซึ่งแทนด้วย “คำ” ที่ตั้งขึ้นใหม่ เพื่อประโยชน์ในการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างรวดเร็ว ยกตัวอย่างเช่น

คำว่า โลกาภิวัตน์ หรือ globalization ในความคิดของเรา อาจเข้าใจอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นกระบวนการทำให้เหมือน ๆ กันทั้งโลก ซึ่งความเข้าใจของเรานี้อาจเข้าใจไม่ครบถ้วน ไม่ชัดเจนไม่ตรงกับ ความหมายในมนทัศน์ของคำ ๆ นี้ วิธีแก้ปัญหาก็จะต้องมีการนิยาม (definition) เพื่อกำหนดขอบเขตความหมายของคำนั้น หรือกรอบแนวคิด เกี่ยวกับเรื่องนั้น เช่นนิยามคำว่า โลกาภิวัตน์ไว้ว่าเป็นกระบวนการเชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของโลกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันเนื่องมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารไร้พรมแดน การเติบโต ของธุรกิจข้ามชาติ และการมีองค์กรระดับโลกด้านต่าง ๆ ที่สำนักงานขึ้นการกำหนดนโยบายและระเบียบปฏิบัติในระดับโลก เมื่อมีการนิยามจะทำให้กรอบความคิดที่ชัดเจนขึ้น เพื่อใช้ในการกล่าวถึงโลกาภิวัตน์

นิยามจึงเป็นการให้ความหมายของมนทัศน์หนึ่ง โดยการใช้คำหรือข้อความที่กำหนดรายละเอียดทางด้านคุณลักษณะ บ่งบอกความเป็นสิ่งนั้นอย่างค่อนข้างละเอียดชัดเจน เพื่อให้ผู้ใช้สามารถใช้คำนั้น ตามขอบเขตความหมายที่กำหนด นิยามเป็นส่วนสำคัญในการสร้างกรอบมนทัศน์ของเราที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจและสามารถใช้คำนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้องเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ในสังคม

ส่วนมโนทัศน์เป็นเพียงแนวคิดหรือกรอบความคิดเกี่ยวกับเรื่อง ใด ๆ หนึ่ง ที่สมองของเราคิดขึ้นหรือทำความเข้าใจเมื่อรับข้อมูลใหม่ ๆ เข้ามา ซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละคน เช่น เมื่อกล่าวถึง *โต๊ะ* เราจะนึกถึงมโนทัศน์ในเชิงนามธรรมได้ในทันทีว่า *โต๊ะ* คืออะไร แต่ถ้านำมาให้นิยามต้องกล่าวว่า *โต๊ะ* คือ สิ่งที่ทำด้วยวัสดุที่มีความแข็งและเรียบ มีขาตั้งใช้สำหรับวางสิ่งของต่าง ๆ มีชื่อเรียกตามวัตถุประสงค์การใช้งาน เช่น *โต๊ะอ่านหนังสือ โต๊ะรับประทานอาหาร เป็นต้น*

ดังนั้น หากเราต้องการมีมโนทัศน์ที่แจ่มชัดในเรื่องใด และหากเรื่องนั้นมี “คำ” มาใช้แทนขอบเขตมโนทัศน์ เราอาจต้องพยายามเข้าใจนิยามที่กำหนดไว้ อันจะช่วยให้กรอบความคิดของเราเกี่ยวกับเรื่องนั้นคมชัดมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น

มโนทัศน์ของ “นก” เราอาจทราบเพียงคร่าว ๆ ว่าเป็นสัตว์ปีก ปากมักจะแหลม มีขนปกคลุม บินได้ มโนทัศน์ของเราอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่เราเห็นนกชนิดต่าง ๆ จึงสรุปลักษณะทั่วไปของนกได้ อันอาจจะผิดหรือไม่ตรงกับหลักในการจำแนกแ่งแจะหมวดหมู่ที่รอบรับกันโดยทั่วไปได้ เช่น เมื่อเราเห็นนกเพนกวิน เราอาจจะบอกว่าแท้จริงแล้วนกเพนกวินไม่ใช่นก เนื่องจากไม่สามารถบินได้ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงนกเพนกวินจัดเป็นนกชนิดหนึ่ง หากเราพิจารณาจากนิยามของคำว่า “นก” เราจะสามารถเห็นการจำแนกลักษณะทั่วไปของนกออกจากสัตว์ประเภทอื่น ๆ ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

การคิดเชิง มโนทัศน์

CONCEPTUAL THINKING

ระแวงคนคิดใหม่ ไม่เข้าใจคนคิดต่าง ไม่ร่วมทางกับคนคิดแย้ง แสดงว่า **คุณมีปัญหาแล้ว**
การคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Thinking) เป็นคำตอบของเรื่องนี้

ข่าวดี

หนังสือเล่มนี้จะทำให้คุณคิดเชิงมโนทัศน์เป็น ประสบการณ์มโนทัศน์ได้ สร้างข้อมูลมโนทัศน์ใหม่
ที่ไม่ขัดแย้ง จนสรุปเป็นความคิดรวบยอด

หนังสือเล่มนี้ จะนำคุณให้พบกับ

มโนทัศน์คืออะไร แตกต่างกับจินตนาการไหม

สมองสร้างมโนทัศน์ได้อย่างไร

เข้าใจลักษณะของมโนทัศน์ที่เหมือน คล้าย

และแตกต่าง เข้าใจความคิดของผู้อื่น

มองผ่านเลนส์มโนทัศน์หลากหลาย

เพื่อเข้าใจสิ่งรอบตัว

ใช้มโนทัศน์ เพื่อ เพิ่มความรู้ใหม่

เข้าใจตัวแบบการขับเคลื่อน แยกแยะออกจากกระפי

และเปิดประตูทรงชี้แห่งประสบการณ์

ปฏิบัติการหาแก่นด้วยแบบทดสอบ

ปฏิบัติการตีความเชื่อมโยงมโนทัศน์

ปฏิบัติการ ฝน เลนส์มโนทัศน์ ให้คมชัด เจียบคม

ปฏิบัติการใช้มโนทัศน์ เพื่อการแก้ปัญหา และเพื่อการสร้างสรรค์

เทคนิค การพัฒนานิสัยนักคิดเชิงมโนทัศน์ อาทิ จดจ้องให้จับใจ สังเกต
ทวนซ้ำและ ทดลองใช้ ใคร่ครวญ สืบสาร และสะสม

.....เมื่อคุณสามารถทำความคิดให้ฟื้นสิ่งที่จับต้องได้ อะไรๆ ก็ง่ายทั้งนั้น

www.successpublisher.com

9 786168 198407

ราคา 200 บาท